

LEONARDO PADURA

MASKIBALL

Toledo
czytaj us
KRIMKA

MASKIBALL

LEONARDO PADURA
MASKIBALL

Hispaania keelest tõlkinud Maarja Paesalu

Toledo
Krjastus
KRIMKA

Originaal:

Máscaras © Leonardo Padura, 1997

Välja antud kokkuleppel kirjastusega Tusquets Editores,
Barcelona, Hispaania

Raamatu väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapital

Toimetanud Kristi Kingo

Korrektuuri lugenud Mari Laan

Kujundanud ja küljendanud Allan Kukk

Trükitud Greif OÜ trükikojas

Tõlke autoriõigused: Maarja Paesalu ja Toledo kirjastus, 2023

ISBN 978-9916-9696-4-9 (trükis)

ISBN 978-9916-9696-5-6 (e-raamat)

Jälle – nagu see peabki olema –
sinule, Lucía

AUTORI MÄRKUS

Olen selles romaanis võtnud teatud poeetilisi vabadusi ja tsiteerinud rohkemal või vähemal määral Virgilio Piñera, Severo Sarduy, Dashiell Hammetti, Abilio Estéveze, Antonin Artaud', Eliseo Diego, Dalia Acosta ja Leonardo Padura tekste ning samuti mitteametlikke dokumente ja evangeeliumite katkendeid. Olen neid mitu korda muutnud, aeg-ajalt koguni parandanud, ning jätnud peaaegu alati ära jutumärgid, mida vanasti niisugustel puhkudel kasutati.

Tahan tänada oma sõpru aja ja asjatundlikkuse eest, mille nad pühendasid raamatu käsikirja lugemisele ja toimetamisele: need on Lourdes Gómez, Ambrosio Fornet, Alex Fleites, Norberto Codina, Arturo Arango, Rodolfo Pérez Valero, Justo Vasco, Gisela González, Elena Núñez ning muidugi Lucía López Coll. Ja nagu alati, juhin lõpetuseks tähelepanu sellele, et raamatu tegelaskujud ja sündmused on minu kujutlusvõime vili, kuigi sarnanevad omajagu päriseluga. Mario Conde on metafoor, mitte poliitseinik, ja tema elu kulgeb üksnes kirjanduse võimalikes piirides.

1989. AASTA SUVI

ÕPETAJA: (...) Lahendust ei ole.

ORESTES: Jääb üle sofism.

ÕPETAJA: Tõsi. Linnas nagu meie oma, kus edvistatakse kangelastegudega, mis pole kunagi teoks saanud, auserastega, mida pole kunagi püstitatud, ja voo-
rustega, mida keegi ei järgi, on sofism kõige parem relv. Kui mõni tark naine ütleb, et on kirjutanud ohtralt tragöödiaid, ära söanda talle vastu rääkida; kui mõni mees kinnitab, et on tunnustatud kriitik, julgusta teda valetama. Pea meeles, et selles linnas tahab igauks pettuse ohvriks langeda.

Virgilio Piñera „Electra Garrigó“, III vaatus

Tunnistada tuleb ennekõike seda, et teater on nagu katk, mis ajab meeled segadusse ja nakkab.

Antonin Artaud „Teater ja tema teisik“

Me kõik kanname maske.

Batman

Kuumus on nagu pahaloomuline haigus, mis vallutab kõik. Kuumus vajub peale nagu liibuv tihe punane siidrüü, mässides end ihude, puude ja esemete ümber, et süstida neisse meeleheite tumedat mürki, aeglast kindlat surma. See on kergendavate asjaoludeta edasikaebamisele mittekuuluv karistus, mis on valmis laastama kogu silmaga nähtavat universumit, olgugi et selle surmav kese näib olevat tabanud just selle ketserliku linna äraneetud *barrio*'t. Kuumus piinab kärntõve ja hüljatuse all kannatavaid kodutuid koeri, kes otsivad kõrbest veesilma; vanamehi, kes trotsivad oma igapäevases olelusvõitluses kesksuvist leitsakut ja lohistavad järel jalutuskeppe, mis on väsinumad kui nende jalad; puid, mis olid vanasti nii suursugused ja mida painutab nüüd kerkivate kuumapügalate raev; kõnniteeäärset elutut tolmu, mis igatseb mittesaabuvat vihma, või halastavat tuult, mis pööraks oma kohalolekuga ümber tema liikumatu saatuse ja muudaks ta poriks, teralisteks pilvedeks, tormiks või kataklüsmiks. Kuumus teeb kõik maatasa, võimutseb maailma üle, sööbib kõigesse, mida annaks veel päästa, ning äratub üksnes põrgulikku raevu, vimma, kadedust ja vaenu, nagu oleks selle eesmärk hukka saata aeg, ajalugu, inimkond ja mälestused ... „Miks küll nii palav on, kurat võtaks,“ pomises ta, võttis päikesepillid eest, et kuivatada nagu määrivat higi, ja sülitas tänavale väikese tihke süljeklombi, mis veeres mööda janusse surevat tolmu.

Higi kipitas silmis ja leitnant Mario Conde vaatas taevasse, et paluda mõnelt heatahtlikult pilvelt halastust. Korraga kõitsid tema tähelepanu kellegi rõõmuhõisked. Need kandusid edasi, tõid kooris kaasa tihedat lärmi, mis levis, nagu pulbitseks see maapõuest ja libiseks vastu pärastlõunast kuumust, tõustes viivuks kõrgemale peatänaval sõitvate sõiduautode ja veokite möirgamisest ning haarates Krahvi¹ mälu oma kavalasse embusse. Aga mees märkas neid alles siis, kui oli tänavanurgale jõudnud: sellal kui üks seltskond õlalepatsutuste ja hõisete saatel tähistas, tülitsesid teised valjuhäälselt, vastakuti nagu verivaenlased, süüdistades üksteist sellesama asja pärast, mille üle teised nii õnnelikud olid. Nemad olid kaotanud ja teised võitnud, jõudis neid silmitsema jäänud Krahv suurema vaevata järeldusele. Seal leidis kõiksugu nahavärvi ja kehaehitusega eri vanuses poisse, kaheteistkümnestest kuueteistkümnesteni, ning Krahv mõtles, et kui keegi temasugune oleks kakskümmend aastat tagasi sellist lärmi kuuldes siin *barrio* tänavanurgal seisatanud, oleks ta näinud täpselt sedasama pilti, mida tema praegu: iga-sugu nahavärvi ja kehaehitusega poisse, ainult et see, kes tookord kõige rohkem õiendas ja rõõmustas, oleks tõenäoliselt olnud Krahvikene ise, Rufino Conde lapselaps. Järsku haaras teda pettekujutelm, et aega pole olemas, sest sellel kõrvaltänaval oli pesapalli mängitud tema lapsepõlvest peale, kuigi teatud hetkedel olid sinna ilmunud ka kurikaval reetlik jalgpall ja elektriposti külge naelutatud korvpallirõngas. Ent õige varsti pääses pesapall, mida mängiti kurikaga, käega, nelja nurgaga, kolme veeretamisega või vastu seina, nende mööduvate moeasjade üle ilma suurema kärata jälle võidule ning nakatas Krahvi ja tema sõpru nagu ravimatu kirm, tabades neid ägedate haigus-
hoogudena.

1 Sõnamäng leitnandi perekonnanimega: *conde* tähendab hispaania keeles „krahvi“. (Siin ja edaspidi tõlkija märkused.)

Kuumusest hoolimata sobisid augustikuised pärastlõunad tänavanurgal pesapalli tagumiseks kõige paremini. Tänu suvevaheajale viibisid kõik poisid päevad otsa *barrio's*, sest neil polnud targemat teha, ning ülearu elevel suvepäike lubas neil siis, kui mõni matš seda tõepoolest väärís, mängida kauem kui kella kaheksani õhtul. Ent viimasel ajal oli Krahv tänavanurgal vähe pesapallimänge näinud. Küllap eelistasid poisid nüüd teistsugust meelelahutust, mis ei võtnud nii palju energiat ega pannud niiviisi haisema, nagu see kõrvetava suvepäikese all tundide kaupa jooksmine, löömine ja karjumine, ning ta mõtles, kuidas küll tänapäeva noored augustikuu venivaid pärastlõunaid sisustavad. Nemad olid olnud teistsugused, nemad olid alati pesapalli tagunud, meenutas ta, ja talle tuli meelde, et *barrio'sse* polnud neist alles jäänud peaaegu kedagi, sest samal ajal kui mõned raskemate ja kergemate kuritegude pärast vangla vahet käisid, olid teised kolinud nii isesugustesse paikadesse nagu Alamar, Hialeah, Santiago de las Vegas, Union City, Cojimar või Stockholm ja üks oli koguni saadetud üheotsapiletiga Colóni surnuaeda, vaene Marquitos. Nii et isegi kui nad oleks tahtnud, kui neil oleks olnud jalgades piisavalt jõudu ja kätes piisavalt sitkust, poleks nad enam kunagi saanud sellel tänavanurgal pesapallimeeskonda moodustada, sest elu oli selle võimaluse – nagu paljud teisedki – neilt ära võtnud.

Kui tülitsemise ja tähistamisega ühele poole saadi, otsustasid poisid uue matši pidada ja kamba kaks silmanähtavat ninameest asusid meeskondadesse mängijaid valima, et jõudusid ümber paigutada ja sõda võrdsematel tingimustel jätkata. Selle peale tuli Krahvil mõte küsida, kas ta võib mängu tulla. Kaheksa tundi politseijaoskonna teabeosakonnas töötamist olid ta tühaks teinud, aga kell oli alles kuus õhtul ja ta ei tahtnud veel kodu üksildasse kuumusesse naasta. Parim, mis ta võis ette võtta, oli hakata pesapalli taguma. Kui ta muidugi mängu võetakse.

Ta astus kodupesaks valitud lauatüki ümber kogunenud seltskonnale ligemale ja hüüdis neeger Felicio poega nimepidi. Felicio oli olnud üks neist, kellega ta oli alati mänginud, ja otsustades aja järgi, kaua Krahv polnud teda näinud, oletas ta, et mees on jälle pokri pistetud. Poiss oli sama tõmmu nagu isa ja pärinud temalt kibeda vänge higilõhna, mille Krahv une pealt ära tundis, sest iga kord, kui ta oli Felicio seltsis ringi liikunud, oli see temalegi külge kleepunud.

„Rubén,“ küsis ta neegripoisilt, kes oli teda imestunudult vahtima jäänud, „kas ma võin korraks mängu tulla?“

Poiss jõllitas teda endiselt, nagu poleks aru saanud, ja heitis siis pilgu sõprade poole. Krahv tajus, et talt oodatakse selgitust.

„Ma pole ammu mänginud ja mul tekkis tahtmine paar palli lüüa...“

Rubén siirdus ülejäänud mängijate juurde, et otsust mitte ainuisikuliselt vastu võtta. Selles riigis tasub kõige üle nõu pidada, mõtles Krahv kohtuotsust oodates. Arvamused tundusid lahknevat ja kokkuleppega läks oodatust kauem aega.

„Olgu,“ sõnas vahendajarolli võtnud Rubén, aga ei tema ega teised paistnud sellise järeleandmise üle rõõmustavat.

Kuni poisid meeskondade kokkupaneku üle aru pidasid, võttis Krahv särgi seljast ja kääris püksisääred kahekordselt üles. Õnneks polnud ta täna tööle püstolit kaasa võtnud. Ta pani särgi tolle maja aiale, kus oli elanud hispaanlane Enrique, kes oli – kümme, kakskümmend, sada aastat tagasi? – samuti ära surnud, ning viimaks teatati, et ta on Rubéni meeskonnas ja läheb tagaväljakule. Aga poiste keskel, särk nende kombel seljast visatud, tajus Krahv teravalt, et kõik on kuidagi absurdne ja sunnitud, ta tundis enda nahal noorte üleolevat pilku ja mõtles, et küllap vaadatakse teda nagu kauge hõimu juurde jõudnud

esimest misjonäri, nagu võõrast, kelle keel ja kombed on teistsugused, ning tal oli raske sulanduda sellesse vennaskonda, kes polnud teda oodanud, kes ei pidanud temast lugu ega võinud temast aru saada. Peale selle teadsid ilmselt kõik poisid, et ta on politseinik ja vastavalt *barrio* põlisele eetikale polnud kellelegi eriti meeltemööda, et neid nähakse Krahviga nii usalduslikult läbi käimas, ükskõik kui suur sõber too nende ema-isa või vanemate vendadega vanasti oli olnud. Jah, mõned asjad ei muutunud sellel tänavanurgal mitte kunagi.

Samal ajal kui meeskond positsioonid sisse võttis, haaras Krahv särgi ja astus Rubéni juurde. Ta tahtis poisi õlgade ümbert kinni võtta, aga hoidis end tagasi, kui tajus, et tema nahk puutuks noormeest katva higikihi vastu.

„Vabanda, Rubén, aga mulle tuli meelde, et ma ootan üht kõnet. Mängime mõni teine kord,“ ütles ta.

Ja peatäna poole suundudes tundis ta, kuidas halastamatu punane päike, mis oli juba silmade kõrgusele vajunud, ta keha ja hinge kõrvetab. Krahv nägi pea kohal leegitsevat mõõka, mis heitis ta igaveseks välja pöördumatult kaotatud paradiisist, mis oli küll kunagi talle kuulunud, aga polnud enam tema oma ega pidanud enam eales selleks ka saama. Kui talle ei kuulunud isegi see tänavanurk, siis mida võis ta üldse enda omaks pidada? Tunne, et ta on kõrvaline, võõras ja teistsugune, tabas Krahvi nii valusalt, et ta pidi end tagasi hoidma ja oma viimsete uhkuseriismete külge klammerduma, et mitte jooksu pista. Ja alles siis, kui ta täielikult teadvustas, et tänaval jooksmiseks on häbematult palav, mõistis ta tegelikku põhjust, miks teda polnud tahetud kampa võtta – kuidas ta küll ei taibanud, et need jõmpsikad mängisid raha peale ...

„Mis sul häda on?“

„Ma ei tea. Ma arvan, et ma olen väsinud.“

„Kole palav on, eks?“

„Räigelt palav.“

„Kuule, sa näed sitt välja.“

„Kujutan ette,“ möönis Krahv, köhis ja sülitas aknast välja siseõue. Kõrend-Carlos jälgis teda ratastoolist ja kehtas õlgu. Ta teadis, et kui sõber nii käitub, on kõige targem silm kinni pigistada. Ta oli kogu aeg rääkinud, et Krahv on üks pagana kannataja, parandamatu nostalgitseja, masohhist vabast tahtest, lootusetu hüpohondrik ja maailma kõige raskemini lohutatav tüüp, ning täna polnud tal tahtmist kulutada ei oma aega ega närvirakke, et süveneda tollesse ägedasse melanhooliahoogu, mille all tema sõber parajasti kannatas.

„Kas sa tahad muusikat panna?“ küsis ta Krahvilt.

„Kas sina tahad?“

„Niisama küsisin. Et midagi teha.“

Krahv astus pika kassetirea juurde, mis võttis enda alla terve ülemise riiulivahe. Ta libistas pilgu üle pealkirjade ja esitajate ning Kõrendi eklektiline muusikamaitse ei pannudki teda täna eriti imestama.

„Mis sulle meeldiks? Biitlid? Chicago? Fórmula V? Los Pasos? Creedence?“

„Mh-mh, Creedence,“ jõudsid nad jälle kokkuleppele, sest neile meeldis kuulata Tom Fogerty kõlavat häält ja Creedence Clearwater Revivali akustilisi kitarre.

„See on endiselt „Proud Mary“ parim versioon.“

„Kahtlemata.“

„Ta laulab nagu neeger, või ei – ta laulab nagu kuradi-
ma noor jumal.“

„Kuradima õige,“ vastas teine ja nad vaatasid üllatunud teineteisele otsa, sest selsamal silmapilgul tundsid mõlemad, kui agressiivselt möödapääsmatu oli see haiglaslik korduvus, milles nad elasid. Nad olid kahekümneaastase sõpruse jooksul Kõrendi toas sedasama dialoogi nendesamade sõnadega juba sadu kordi läbi mänginud ning selle perioodiline taaselustumine tekitas tunde, et nad

sisenevad igikestva tsüklilise aja võluriiki, kus on võimalik ette kujutada, et kõik on rüvetamata ja igavene. Ent paljud nähtavad ja nähtamatud märgid, mis luurasid häbi, hirmu, vimma ja koguni helluse taga, andsid mõista, et ainsad asjad, mis püsima jäävad, on Tom Fogerty lindistatud hääl ja Creedence'i kitarrid, sest Krahvile ligi hiiliv kiilaspäisus ja mitte enam kõhna Kõrendi haiglane ülekaal, Mario krooniline kurbus ja Carlose parandamatu invaliidsus viitasid ühes tuhandete teiste ümberlökkamatute asjaoludega kahetsusväärsele katastroofile, mis läks ajapikku aina hullemaks.

„Sa pole Punapea-Canditot vist ammu näinud?“ küsis Kõrend, kui laul oli läbi saanud.

„Jah, päris ammu.“

„Ta käis ühel õhtul siin ja ütles, et on oma kingaäri katki jätnud.“

„Ja millega ta siis nüüd tegeleb?“

Kõrend silmitses makki, nagu miski selles aparaadis või laulus köidaks korraga tema tähelepanu.

„Mis lahti, tõbras?“

„Ei midagi ... Tal on nüüd kõrts ja ta müüb õlut ...“

Krahv vangutas pead ja muigas. Ta haistis sõbra kavatsusi juba kilomeetrite tagant.

„Ta arvas, et me võiks mingi päev sinuga talle külla minna ...“

Krahv vangutas uuesti pead ja naeratas.

„Sa tead väga hästi, et ma ei tohi sellistes kohtades käia, Kõrend. See on ebaseaduslik ja kui midagi juhtub ...“

„Ära jända, Mario. Arvestades seda, kui palav täna on ja kui sitt sa välja näed ... Ja Candito elab siinsamas ... Ainult paar õlut. Hakkame liikuma.“

„Ma ei saa, tõbras. Kurat, ära unusta, et ma olen politseinik,“ sõnas Krahv ja heiskas oma surmavalt haavatud tahtejõu nõrkade kätega lipud, mis edastasid SOSi. „Lõpeta ära, Kõrend.“